

Mnogoverstne gospodarske stvari.

(Cement za zidanje s ceglom pri vodnih zidovih, vodnjakih, kapnicah (Cisternen) itd.) se napravi prav terden in terpežen takole: Vgašena gapa na toliko, kolikor se ga za zamazanje tacega zidovja ali tlaka potrebuje, se prav dobro pognete z lanénim oljem, da je mešanca tako debela kakor je zidar potrebuje za omet; zraven pa se še primeša nekoliko razsekane volne ali prediva, in vse to se dobro podela kakor za navadno mavto. Treba pa je, da zid iz cegla, ki se ima s to mavto ometati, je popolnoma suh, ker se ga sicer ta cement ne prime dobro. Vsa notranja plat kakega vodnjaka itd. se zamore s tem cementom zamazati, ki se zlo sterdi, ne spuša vode skozi in terpi dolgo dolgo. Ta po skušnjah poterjeni cement priporoča inšpektor A. W. H. v „Indust. u. Gew. Bl.“

(Za otiske in rane od komata ali sedla). Če vrat ali herbet oteče, ko ga je komat ali sedlo otišalo, je prvo, da se na otisko okladki z merzlo vodo pokladajo in se vé, da se komat in sedlo ne deneta na konja, dokler ni zdrav. Znano je tudi, da rušnja z zeléno platjó na otisko položena oteklino hladí in otisko ozdravi. Če pa se je po otiski poverh rana napravila, ktera se že gnojí, priporoča neki živinozdravnik v „land. Mitth.“, naj se sožgè staro usnje podplatovin prah (štupa) tega sožganega usnja potrese na rano; že gnojne rane je ozdravil v 5 dnevih kakor pravi. — Dostavljamo temu svetu le to, da omenjena štupa utegne dobra biti, pa le tako dolgo, dokler se ni gnoj globokeje pod kožo in naprej zasedel; takrat je treba hitro druge pomoči, da gnoj ne začne razjedati notrajne kite.

Rastlina.

Spisal Janez Tušek na Dunaji.

(Dalje.)

V.

V začetku so ljudje samotni živeli. Zveza družinstva bila je rahla; sin ko je dorastel, se je ločil od očeta in skerb sam se preživiti. Prosti so vsi hodili od kraja do kraja kakor zverina pušave. V ti prostosti si je pa vsak sam mogel oskerbovati, česar mu je bilo potreba. Živež, obleko in stanovanje je mogel sam s svojimi rokami si pridobivati, če ne, bi bil mogel poginiti. Se vé, da ni imel veliko potreb; z malim je bil zadovoljin.

Temu prvemu človeškemu stanu enako podoba nam kaže mnogo rastlin, ktero nam je še le drobnogled razodel. Te rastline, ki niso družega kot edin mehurček, prebivajo večidel po vodah, ali se pa redé od družih žival in rastlin. Plesnina ni nič družega kakor tako rastlinje, ktero se povsod naseljuje, kjer je za njega življenje pripraven prostor. Njegove nevidljive kalí povsod po zraku plavajo. — Pastir verže v nedeljo zvečer mokre čevlje pod klop, pa coklje na noge nasadí. Čez teden vzame spet čevlje izpod klopi, pa namesto černo, imajo lepo višnjevo-zeléno barvo, ktero delajo rastlinice, ki so pripraven prostor dobivši na čevlje se naselile in neizrečeno hitro pomnožile. Včasih sem slišal, da plava po zraku toliko vragov, da bi, ako bi bil vsak le kakor proseno zerno velik, solnce zatemnili; pa bolj pametno bi bilo misliti, da bi pri enaki velikosti te rastlinske po zraku plavajoče kalí, ktere nimajo nič vragovega na sebi, dobrotljivo solčno luč nam zakrile. — Od teh rastlin so prevlečene skale z rumeno ali zeléno preprogo, in potresene so od njih deske in opeke naših streh z zelénim prahom. Pod drobnogledom vidimo, da prah, ki na kamenji pred našim vodnjakom stanuje, ni družega kakor rastlinice, ktere obstajajo iz enega samega mehurčka ali celice, ki so tedaj „enocelične rastline“.

Nar visočejji robovi z večnim snegom pokritih snežnikov, in kraji, kateri imajo celo leto le eno noč in en dan, bi bili vedno zaperti organskemu življenju, ako bi ne bil Bog vstvaril tudi rastlinic, ktere sterpijo večni mraz, katerim tedaj mraz ne le nič ne škoduje, temuč še celó dobro dé,

zakaj le v snegu in edino le v snegu zamorejo živeti in nikjer drugej. Sicer ni nobena teh rastlinic tako debela, kakor las, pa jih vendar toliko skupej prebiva, da pregrinjajo celo široko, blisketečo, s snegom pokrito planjavo z rudečim krilom, da delijo tem pustim in mertvim krajem barvo, od ktere sodimo, na človeškem obrazu jo vidši, da razoduje čversto, veselo in zdravo življenje, ki se giblje v mladenčevih žilah. —

Ko so jeli Abrahamovi in Lotovi pastirji se med sabo prepirati, je rekel Abraham svojemu bratu Lotu: „Da bo konec večnega prepira in da se pomirijo naji pastirji, se morava ločiti; greš ti na levo, grem jez na desno; greš ti na desno, grem jez na levo“.

Na višji — drugi — stopnji omike tedaj so ljudje že živeli v družinah, pa bila je tudi družina naj obširniša država. Pa tudi ta družinska zveza je bila rahla med kočniki, ki so hodili od kraja do kraja s svojo čedo za boljo pašo. Če kraj ni mogel živine cele družine prerediti, se je ločil sin od očeta, brat od brata in je samotěž živel s svojo družino. Človeške potrebe so bile že večje, kakor na prvi stopnji, akoravno še ne zlo mnogoverstne; kar tudi ni bilo mogoče, ker vsi so se z enim delom pečali. Vsi družinci so imeli enake opravila; ta ni bil bolj umeten kakor uni, ampak vsi so si bili enaki. V taci okolišinah ni bilo tedaj misliti na stvari, ki življenje slajšujejo in prijetniše delajo, saj so si komaj poskerbeli potrebnih stvari.

Tudi v rastlinstvu nahajamo take izgledé. Rastlinarji jih imenujejo „družine celic“. Vse celice so si enake, vse imajo enake dela, vse sok na-se vlečejo, se redijo, pa življenje se giblje v vsih le po enem kopitu. Njih družinska zveza je rahla. Komaj se malo pomnožijo, se že vse ločijo in vsaka sama za se novo družino ustanovi, ktera se spet kmalo loči. Po močvirjih in vodah je mnogo taci rastlin. Nitke, ki se vlačijo po vodi, so take družine mnogih celic, ktere, nitki podobne, so ena zraven druge vverstene in katerih vsaka je v stanu, v novo družino se pomnožiti. Po močvirjih živi mnogo družih rastlin iz tega oddelka, od katerih so pred malo leti še mislili, da so živalice.

Ko je človek več imeti hotel od življenja, kakor le to, kar mu je bilo neobhodno potrebno zoper lakoto in neprijetno vreme, si ni mogel več vsaki sam vsega oskerbeti. Zbralo se jih je tedaj več in sklenilo pripravljati eno samo stvar za celo družino. Zato so pa tudi tirjali, da bi jih drugi oskerbovali z drugimi potrebščinami. Delo namreč so razdelili. Zdaj si ni vsak sam šival obleke, ne sam zidal hiše in hleva, ne sam oral njive, ne mlel in ne pekel, ampak krojač je obleko vzela v svoje delo, rekši: pustite mene skerbeti za vaše suknje, jopice in hlače; vi drugi mi pa pečite kruh in mi napravljajte stanišče, ker te dela so za-me pretežke. In tako je čevljar, tesar, zidar itd. svoje dela si izvolil. Zdaj je bilo še le mogoče, da so človeške dela dobile popolnost, ktera mu je v čast, ker je vsak za eno samo stvar imel več časa in torej zamogel jo bolj umetno izdelovati. Vsa naša omika je tedaj večidel nasledek tega razdeljenega dela.

Na nar višji stopnji rastlinstva, na kateri so večidel vse rastline, ki jih s prostimi očmi vidimo, je ravno tako razdeljeno delo, kakor v naši sedanji človeški družbi, in kolikor bolj na drobno, tolikor popolniše so rastlinske dela. Tu ima en oddelik celic nalogo, da sok serka v-se in sicer toliko, da zadostuje celi rastlini, enako kmetovavcu, kateri skerbí za pridelk živeža celi državi. Drugi oddelek mora voziti živež po celi državi. Krog in krog rastlinske države so se naselile trume vojakov, ki varujejo državo sovražnika. Te trume vojakov imenujemo skorjo in lubje. Tako ima vsaki oddelek svojo nalogo, svoje opravila. V družinah se je še vsak stanovavec lahko ločil in sam za se živel; tukaj je pa že terdna zveza med stanovavci; tukaj ni več vsacemu nedovoljnežu pripušeno, da bi oddaljil se od države. Pa saj bi tudi ne bil v stanu sam za-se živeti, ker zna le eno samo delo! Če tresko vsadimo, ne bo nikoli ozelenela, ker